

SADRŽAJ

ČITAOCIMA	7
DRAMA ILI GEOGRAFIJA (POJMA) IDENTITETA	12
Pojam identiteta i poetika Rastka Petrovića	12
Identitet, identifikacija – metodološki okvir I	24
Unutrašnja geografija identiteta – metodološki okvir II	29
KULTURNI IDENTITET	36
Glas margine ili tačka gledišta prvog lica	36
Pozicija dvostruke marginalnosti:	
Sloven u svojoj kući	38
Pozicija dvostruke marginalnosti: Sloven i Evropa	47
Stari Sloveni i moć margine	55
Razmena darova: poslednje slovo o Slovenima	60
Putevi i susreti: strategije prevazilaženja višestruke marginalnosti	69
O nomadima i nomadizmu	77
Devolska dolina i hibridni identitet	91
Postoji li hijerarhija u hibridizaciji?	104
Afrika, Afrika – avangardni projekat novog čoveka	107
POLNI I/ILI RODNI IDENTITET	130
Rod, teorijske pretpostavke	132
Maskulinitet(i), teorijske pretpostavke	138
Avangarda i maskulinitet(i)	143
Tipologija maskuliniteta: PTAM i DTAM	152
Karakteristike PTAM i DTAM	161
Prvi tip alternativnog maskuliniteta (PTAM)	163
Klasifikacija podtipova	163
1. Da li je ON čovek ili Bog?	163

2. Sin Starih Slovena – hibridni i tranzicioni tip	172
Majka, porođaj, dojenje	176
Nasilje/seksualnost	187
3. Oplodnja i obnova Života – ploditelj	194
4. Drumovnik	204
5. Čovek-mnogo	205
Ruke i dodir iznad/izvan svega	209
Prekomerje/praznina	213
Strategije prevazilaženja sebe <i>sitog/sitog</i> sopstva	221
Prelomni trenutak – od <i>čoveka-mnogo</i> do	
<i>junaka nemoći</i>	226
„Vuk“ i „Reči i sile razvića“ – on ili ja, ko je	
tvoritelj?	226
Drugi tip alternativnog maskuliniteta (DTAM)	236
Kentaur – borba za muškost	239
Subverzija hegemonije ili mera nemoći	251
O <i>grdnoj</i> ljubavi	262
A gde su očevi?	267
Mera herojstva	275
Igra i potvrda (ne)moći: ka kvir tumačenju	
maskuliniteta	277
BIBLIOGRAFIJA	295

ČITAOCIMA

neka vrsta predgovora ili odgovor na dva pitanja
(zašto je i kako nastala ova knjiga)

Rastko Petrović je sebe osećao kao *vuka u borbi sa božanstvom*. Njegova usamljenička borba sa idejama i idealima značila je uistinu borbu sa samim sobom, (s)tvorenim u odnosu na autoritet Očeva. Svekoliki začudni, književni, likovni, etnografski i kolekcionarski Petrovićev opus nastao je iz beskompromisne i krvave potrebe da objasni sebe neutemeljenog, slobodnog i nepripadajućeg; sebe u neprekidnom nastajanju; sebe dostojnog ljudske ljubavi. Dakle, od samog početka, od svojih prvih pesama, pa sve do romana *Dan šesti*, i eseja o „nepoznatim“ Slovenima koji su stvarali evropsku kulturu, Rastko Petrović je pisao o herojima koji to nisu postali, o putnicima i putnicama bez doma i otadžbine; o ljudima koji nisu mogli i vrlo često nisu želeli da pripadaju samo jednoj kulturi i samo jednoj tradiciji, bila ona balkanska, evropska ili američka.

„Ko god traži pravo na složeniji identitet biva marginalizovan“ – napisao je Amin Maluf u svojoj sjajnoj knjizi *Ubilački identiteti* (Maluf 2016: 9). Razmišljanje o pitanjima koje Maluf postavlja u svojim knjigama u značajnoj meri uticalo je na pisanje ove studije koja zapravo pokušava da odgovori na dilemu: pristajemo li mi zaista na činjenicu da svoj rad i svoj glas situiramo u prostor margine? Ili smatramo da je margina mesto otpora, kreativnosti i solidarnosti, dakle, privilegovani prostor (kritičkog) promišljanja? Na koncu, margina je i neka vrsta utočišta čije nas postojanje ohrabruje da istrajavamo u postavljanju pitanja, da učestvujemo u *igrama ograničavanja i isključivanja* kako bismo uvek iznova dolazili do praga novih saznanja. Eto odgovora na pitanje zašto je nastala ova studija čiji

je cilj da teorijski osvetli mehanizme konstrukcije kulturnog i, osobito, rodnog identiteta u delu Rastka Petrovića.

Drugo pitanje, kako je nastajala ova studija, zahteva nešto iscrpniji odgovor. Nakon istraživanja objavljenog umetničkog korpusa Rastka Petrovića, nastojala sam da pregledam raspoloživu arhivsku građu: Rastkove autografe, fotografije, prepisku, crteže...¹ U tom smislu preduzela sam istraživanje arhivirane zaostavštine Rastka Petrovića koja se u tome trenutku čuvala u depou Narodnog muzeja u Beogradu.² Te, 2015. godine, celokupna zaostavština Rastka Petrovića se nalazila u Dokumentacionom fondu Narodnog muzeja i bila je tek delimično obrađena zbog veoma loših uslova u kojima se tada nalazila zgrada muzeja. Naime, sav materijal koji su činili Rastkovi rukopisi na srpskom i na engleskom jeziku (uglavnom iz perioda nakon njegovog odlaska u Ameriku), crteži, fotografije, ploče, filmovi, dopisnice, rukopisne beleške Mite Petrovića, Rastkovog oca, bio je uredno zaveden pod privremenim kataloškim brojevima (dakle obrađen), bez jasne ideje o krajnjem rešenju kada je u pitanju celokupna građa. Pokazalo se da su Petrovićeve tekstovi iz kulture izrazito interdisciplinarni, heterogeni, to jest, zahtevni kada je u pitanju naučna klasifikacija i sistematizacija. No, bez obzira na teškoće u eventualnom naučnom diferenciranju materijala, bilo je jasno da su sačuvani predmeti bili neodvojivi deo Rastkove svakodnevice. Ovaj neposredni uvid u neotkrivene delove Rastkovog života, omogućio mi je dublje razumevanje njegovih egzistencijalnih nastojanja i stvaralačkih procesa koji su u interakciji *stvarali* kulturu.

¹ Nažalost, imala sam prilike da vidim samo materijal koji se nalazio u Republici Srbiji, pošto postoje naznake da se mali deo Rastkove zaostavštine nalazi u Klagenfurtu, u posedu potomaka porodice Miletić.

² Ovom prilikom zahvaljujem zaposlenima u ovoj instituciji koji su mi, uprkos veoma teškim uslovima rada u kojima se oni svakodnevno nalazili usled rekonstrukcije zgrade Narodnog muzeja, omogućili istraživanje. Osobitu zahvalnost dugujem dr Vesni Kruljac koja je imala razumevanja za moja interesovanja i koja mi je nesebično pomagala u svakom segmentu rada u okviru ove ustanove, kao i njenoj kolegini dr Dragani Eremić. Bez pomoći dr Kruljac i dr Eremić, moje istraživanje ne bi bilo moguće u tadašnjim uslovima.